

орієнтованого і компетентнісного підходів, інтенсифікує виконання ними своїх функцій, спонукає до розробки ефективної прогностичної професійної моделі фахівця певного профілю.

Література

1. Баранова В.В. Содержание и технологии подготовки специалистов для сферы туризма в системе высшего профессионального образования: дис. ...кандидата пед.наук : 13.00.08 / Баранова Вера Викторовна. – Тула, 2007. – 189с.
2. Бермус А.Г. Проблемы і перспективи реалізації компетентнісного підходу в освіті. Інтернет- журнал “ ЕЙДОС “ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>
3. Бондаревська Є.В., Кульневич С.В. Парадигмальний підхід к разработке содержания ключевых педагогических компетенцій // Педагогика. – 2004. – № 10. – С. 23-31.
4. Гершунский Б.С. Образование в третьем тысячелетии: гармония знания и веры (прогностическая гипотеза образовательного триумфа). – М. : МПСИ, 1997. – 120 с.
5. Дубова М.В. Компетентностный подход среди современных педагогических подходов в системе общего образования // Интеграция образования. – 2010. – № 1. – С.59-63.
6. Сериков В.В. Личностно-ориентированное образование: поиск новой парадигмы : монография / В.В.Сериков. – М. : Логос, 1998. – 289 с.
7. Степанец Н.П. Компетентнісна парадигма в підготовці кадрів для сфери туризму / Н.П.Степанець // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – 36. статей: – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип.39. – Ч. 3. – С.262-271.
8. Якиманская И.С. Личностно ориентированное обучение в современной школе. – М. : Сентябрь, 1996. – 95 с.

Степанец Н.П.

Сочетание современных дидактических подходов как условие эффективного профессионально-ориентированного образования

В статье проведен анализ научных положений относительно объединения личностно-ориентированного и компетентностного обучения с целью обеспечения эффективного профессионально-ориентированного образования. Определены сущность, цели, условия и принципы профессионально-ориентированного образования в зоне взаимодействия данных подходов, выявлены дидактические принципы их сочетания. Показаны возможности интеграции указанных подходов через выполнение ими своих функций. Сформулированы задачи следующих научных исследований по разработке прогностической профессиональной модели специалиста определенного профиля.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное образование, компетентностный подход, личностно-ориентированный подход, принципы профессионально-ориентированного образования.

Stepanets N.P.

Combination of modern didactic approaches towards effective professional-oriented education

There was considered the problem of professional-oriented education, which at present requires effective approaches towards the educational process in higher educational institutions so as to implement new educational programs for bachelors and masters, particularly for tourism sector activities.

Also, the essence and professional-oriented education were determined, and the conditions with the help of which this high-quality professional education can be provided. Outlined the conditions that promote the implementation of the main tasks of training future professionals in the area of interaction between self-oriented and competence-based approaches.

It was analyzed the modern scientific statements about self-oriented and competence-based approaches of studying with a purpose to find the most effective ways of combining them to achieve the objectives of professional-oriented education. Also it was established that the integration of self-oriented and competence-based approaches should not be performed due to a mechanical combination, but due to the realization of functions by each approach.

Analysis of scientific generalizations about self-oriented approach to learning at universities led to the conclusion that this approach helps to implement vocation based learning as a process aid, support, social and educational protection, development, preparing students for professional careers. The study competence approach found out that it performs well in professional education, as it defines learning outcomes, teacher poses specific task of forming a student professionally designed set of competencies to implement them in a future profession.

There were discovered didactic principles, which are necessary for effective professional-oriented learning through the combination of self-oriented and competence approaches, among which are: subjectivity, dynamism, criteria evaluation results, the initiation of self actualization and self-determination of students and others.

There were formulated tasks following stages of research, including the development of professional training specialist models specific profile.

Key words: professional-oriented education, competence-based approach, self-oriented approach, principles of professional-oriented education.

Подано до редакції 20.03.2014.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц.Уваровою Г.Ш.

УДК 371.134

© 2014

Тернавська Т.А.

ЕТИКА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті теоретично розкрито суть етики пізнавальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей та теоретично обґрунтовано її компоненти. Етика пізнавальної діяльності розглядається як процес виявлення активності відповідно до норм та канонів етики, спрямованої на об'єкт пізнання. Етику пізнавальної діяльності визначено як складну

цілісну систему, що складається з таких компонентів: етика конвергентної здатності; етична креативність; етика навчання; етика пізнавальних стилів; самооцінка.

Ключові слова: етика пізнавальної діяльності; компоненти етики пізнавальної діяльності.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Розвиток української системи освіти детерміновано активною інтеграцією в загальноєвропейський та світовий освітній простір, характерною особливістю якого є формування в кожному індивіді потреби здобувати освіту власними самостійними зусиллями протягом життя. У зв'язку з цим відбувається активний перегляд концептуальних положень навчально-виховного процесу, пошук таких етичних та дидактичних елементів, які б сприяли вдосконаленню пізнавальної діяльності тих, хто навчається.

Характеризуючи актуальність даного дослідження, можна означити декілька суттєвих причин необхідності звернення до проблеми етики пізнавальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей. Актуальність дослідження доводиться насамперед необхідністю активного впровадження ідей і технологій інноваційної освіти після прийняття на початку століття "Національної доктрини розвитку освіти", Закону України "Про вищу освіту", Закону України "Про інноваційну діяльність", "Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки", Болонської угоди. Провідними принципами реалізації стандартів вищої освіти сучасності стають самостійність, етична складова і пізнавально-творча діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Етичні норми та канони вчителя окреслено тими сферами суспільного життя і соціальним середовищем, які безпосередньо пов'язані з професійною діяльністю вчителя. Справжній учитель, який володіє професійною етикою, зобов'язаний заохочувати учнів до навчальної діяльності без порівнянь з іншими учнями. Кожний учень має сам бачити своє зростання порівняно з попередніми успіхами. Важливим є й те, що паралельно з успіхами учнів учитель має відстежувати і свої професійні успіхи та недоліки, коригувати себе і вдосконалювати свою пізнавальну діяльність. Професійне зростання вчителя, яке базується на вдосконаленні своєї пізнавальної діяльності, неможливе без етичного розвитку особистості педагога.

Л.Л.Хоружа зазначає, що етичний розвиток педагога – цілеспрямоване оволодіння етичними нормами, що передбачає вміння педагога адекватно поводитись у різних ситуаціях морального вибору, керуючись повагою до особистості учня. Особистість, яка обрала своєю професією вчителювання, підпорядковує власну поведінку правилам і нормам, що склалися і регламентують цю сферу. Кожне нормативне положення, особливо у системі "людина – людина", вирізняється специфічними метою, засобами праці, формами та методами тощо [3].

Особливість педагогічної діяльності полягає в тому, що це: цілеспрямований процес залучення підростаючого покоління до існуючої системи соціальних взаємин із метою оволодіння соціальним досвідом і культурою, всебічного особистісного розвитку; корегування за допомогою психолого-педагогічних засобів негативних впливів на особистість різних об'єктивних і суб'єктивних факторів; безпосередній вплив учителя на учнів як досвідченої, авторитетної людини, котра володіє відповідними знаннями, вміннями, почуттями, волею; перетворювальний процес, участь у якому змінює як вихованців, так і педагога, розвиваючи в них одні якості і нівелюючи інші [3].

Сучасний учитель виконує в школі не стільки освітньо-інформаційну та консультативну функції, скільки культурологічну, соціально-психологічну, розвивальну, дослідницьку, проєктивну, а також створює умови для забезпечення морального і духовного розвитку учнів. Тому одночасно з проблемою формування майбутнього педагога актуалізується питання його розвитку як людини культури, яка має значний виховний вплив на особистість.

Разом із тим одним із важливих формувань учителя є вміння вчитися самому, виявляти активність у своїй педагогічній діяльності як до отримання педагогічної освіти, так і вже під час професійної діяльності. Щоб навчити учнів, треба вміти самому вчитися, сприймати інформацію належним чином, бути дисциплінованим у підготовці до викладання, вміти організувати свій час, тобто підпорядковуватися етиці пізнавальної діяльності.

Будь-яка діяльність складається з потреб, мети, мотивів і виконання певних дій, досягнення певного результату. Важливою умовою формування пізнавальної діяльності є визначення й знаходження умов та способів активізації і стимулювання активності для розвитку інтелектуальних здібностей особистості на різних етапах її навчання. Так, за Р.М.Макаровим, будь-яка діяльність особистості обумовлена високим розвитком її компонентів, а особливо пошуково-дослідницьким, та здатністю коригувати і приймати рішення залежно від ситуації, що склалася [1].

Як зазначає О.Я.Савченко, у загальному вигляді будь-який пізнавальний процес включає зміст, способи дій і відносини його учасників. У зв'язку з цим у структурі пізнавальної діяльності дослідниця виокремлює три взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, змістовий, процесуальний [2, с. 87-88].

Через пізнавальні процеси особистість перетворює, корегує, систематизує, удосконалює підходи та способи розв'язання поставленої задачі. Таким чином, суть розвитку пізнавальної інтелектуальної діяльності

особистості полягає у формуванні культури тих внутрішніх процесів, що лежать в основі здатності до постійного виникнення, розвитку, оформлення і обробки у людини нових думок, упровадження в предметну діяльність, що є найбільш очевидним критерієм рівня інтелектуально-етичного розвитку.

Отже, формування етично компетентного вчителя – це соціально значуща проблема, від розв'язання якої залежать успіх гуманізації системи освіти, підвищення загальної культури у суспільстві та перспективи розвитку сучасної людини. Етичний розвиток учителя є неперервним процесом особистісно-професійного зростання, що передбачає підвищення його рівня моральної свідомості, здійснення професійної рефлексії та формування системи ставлень до суб'єктів навчально-виховного процесу відповідно до норм і правил педагогічної етики [3].

Не можемо не погодитись із думкою сучасних українських науковців про те, що формування особистості педагога має два головних аспекти: професійний і культурний. Вищий навчальний заклад покликаний давати не тільки знання, а й формувати особистість, індивідуальність. На наш погляд, саме ці два аспекти (професійний і культурний) формуються протягом здобуття педагогічної освіти і визначають етику пізнавальної діяльності майбутнього педагога.

Культурний педагог – це не взірець формально-етикетної шляхетності, а інтелігентна людина за своєю найвищою духовною сутністю, з творчим і гуманним способом світобачення і світосприйняття. Саме культура є підґрунтям формування особистості педагога. Тільки у культурному середовищі можуть формуватися спеціалісти, здатні вільно і широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує суспільство і вища школа зокрема.

Професійна етика визначає кодекси поведінки, що забезпечують моральний характер тих взаємин між людьми, що впливають із їхньої професійної діяльності.

Педагогічна етика є самостійним розділом етичної науки і вивчає особливості педагогічної моралі, з'ясовує специфіку реалізації загальних принципів моральності в сфері педагогічної праці, розкриває її функції, специфіку змісту принципів і етичних категорій.

Етика пізнавальної діяльності передує засвоєнню майбутніми педагогами норм та канонів педагогічної етики як під час здобуття освіти, так і в процесі професійної діяльності.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті: розкрити суть етики пізнавальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей та теоретично обґрунтувати її компоненти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Особистісно-орієнтоване навчання і виховання учнів можливе лише за умови сформованості у сучасного вчителя високого рівня педагогічної культури і етики пізнавальної діяльності. В основі етики вчителя лежать гуманістичні цінності, любов до людей, доброта, довіра, розуміння позиції іншого, прагнення до саморозвитку та самоактуалізації, відкритість до нового досвіду тощо. Гуманістична природа етики пізнавальної діяльності має значення для правильної постановки вчителем цілей, завдань, вибору форм і методів навчання, допомагає відшукати правильну лінію в кожній унікальній ситуації діяльності. Вимогливі до прояву етичної поведінки вчителя учні переважно цінують моральні якості вчителя. Натомість практично ігнорують професійні якості педагога на початку навчання та зосереджують на них свою увагу наприкінці. Професійні якості вчитель виявляє у своїй пізнавальній діяльності. Правильно побудована лінія пізнавальної діяльності вчителя, що є комфортною для всіх суб'єктів навчання, і визначає етику цієї діяльності.

Школярі поважають вчителя за його доброту, лагідність, справедливість, уміння добре навчати і розуміти проблеми учня. Такі високі вимоги до педагога, особливо вчителя початкових класів, з боку дітей пояснюються їх віковими потребами та особливостями, а саме: зміною та складністю соціальної ситуації розвитку та адаптацією до неї; підвищенням уразливості, виникненням тривожності; активним формуванням самооцінки як компонента пізнавальної діяльності; емоційною залежністю від учителя; схильністю віку до формування моральних норм життя шляхом наслідування поведінки дорослих, особливо вчителя; безмежною довірою до педагога, визнанням його авторитету, лідерства.

Визначено, що пізнавальна діяльність – процес виявлення активності, спрямованої на об'єкт пізнання.

Етика пізнавальної діяльності – це процес виявлення активності відповідно до норм та канонів етики, спрямованої на об'єкт пізнання.

Етику пізнавальної діяльності можна розглядати як складну цілісну систему, що складається з таких компонентів: етика конвергентної здатності; етична креативність; етика навчання; етика пізнавальних стилів; самооцінка.

Етика конвергентної здатності розуміється як рівень інтелектуальних здібностей, підпорядкованих законам етики. Майбутній учитель або вже професійний педагог має вміти коректно аналізувати, синтезувати, узагальнювати, передбачати, переносити знання в інші умови, встановлювати внутрішньо предметні зв'язки та постійно відслідковувати свою самостійну діяльність. Сучасне життя, перенасичене Інтернет-джерелами та засобами масової інформації, зобов'язує педагогічних працівників розвиватися у сфері нових технологій,

вдосконалювати свою пізнавальну діяльність, але дуже важливо вміти критично сприймати інформацію, розпізнавати "перлину зі сміття", а також опиратися на наукові перевірені джерела та освітні технології.

Говорячи про етичну креативність, дуже складно встановлювати етичні рамки. Проте етична пізнавальна діяльність передбачає толерантну, ґрунтовну оригінальність та унікальність особистості. Об'єктивний творчий потенціал майбутнього педагога має формувати оригінальний та унікальний продукт навчально-пізнавальної діяльності відповідно до етичних канонів педагогічної науки і професійної етики. Системна організація психічних властивостей, яка лежить в основі етичної творчості, розвивається і визначає досягнення високих результатів у пізнавальній та професійній діяльності.

Етика навчання ґрунтується на вольових проявах, що безпосередньо підпорядковані етичній культурі. Наполегливість, старанність, організованість, цілеспрямованість, самоконтроль тощо – основні якості високопрофесійної особистості педагога.

Етика пізнавальних стилів визначає ефективність підготовки студентів до професійної діяльності, яка здебільшого залежить від вибору стилю пізнання та характеру стосунків між учасниками освітнього процесу.

Важливо підкреслити, що для ефективності навчання і досконалої професійної підготовки сучасного студента повинна формуватися відповідна мотиваційна сфера, яка виражається переважно через красу педагогічної дії, що вражає, та професійність викладача й етичні цінності його особистості, що базуються на канолах педагогічної етики. Навчально-пізнавальна взаємодія викладача і студента також має бути адекватною змісту професійної підготовки і тим соціальним умовам, в яких вона відбувається [4].

Компонент "самооцінка" передбачає формування і розвиток у майбутніх педагогів об'єктивної самокритичності, адекватної самовпевненості, етичного прагнення до самовдосконалення – все це визначає певним чином продуктивність пізнавальної діяльності та її етичність.

Висновки... Таким чином, педагогічні вміння та професійна компетентність учителя – це результат формування етики пізнавальної діяльності студентів у процесі здобуття освіти. Етика пізнавальної діяльності – це процес засвоєння етичних норм у процесі пізнавальної діяльності. Відповідно до законів етики та процесу формування пізнавальної діяльності майбутній учитель має бути: інтелектуально розвиненим, креативним, цілеспрямованим, допитливим, харизматичним; завжди щирим, позитивним, доброзичливим; мати почуття особистої гідності та виявляти внутрішню повагу до учня; бути для учнів взірцем здорового соціуму, здатного будувати громадянське суспільство на основі злагоди і відповідальності.

Література

1. Макаров Р.Н. Основы формирования профессиональной надежности летного состава гражданской авиации: [учеб. пособ.] / Роберт Никитович Макаров. – М. : Воздушный транспорт, 1990. – 384 с.
2. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: [підруч. для студ. пед. фак-ів] / Олексій Якович Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с. – (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).
3. Хоружа Л.Л. Етичний розвиток педагога: навч. посіб. / Л.Л. Хоружа. – К. : Академвидав, 2012. – 208 с.
4. Тернавська Т. Педагогічна етика у формуванні пізнавальних стилів студентів педагогічних спеціальностей / Т.А. Тернавська // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць / [ред. кол.: Н.В. Гузій (відп. ред.)]. – Вип. 21 (31). – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 44-48.

Тернавская Т.А.

Этика познавательной деятельности студентов педагогических специальностей

В статье теоретически раскрыта суть этики познавательной деятельности студентов педагогических специальностей и теоретически обоснованы ее компоненты. Этика познавательной деятельности рассматривается как процесс выявления активности в соответствии с нормами и канонами этики, направленной на объект познания. Этика познавательной деятельности определена как сложная целостная система, которая состоит из следующих компонентов: этика конвергентной способности; этическая креативность; этика обучения; этика познавательных стилей; самооценка.

Ключевые слова: *этика познавательной деятельности, компоненты познавательной деятельности.*

Ternavska T.A.

Ethics of the cognitive activity of students of pedagogical professions

The article theoretically discloses the essence of the cognitive activity of students of pedagogical professions and defines its components.

Teacher's ethical norms and canons are defined by those spheres of social life and surrounding which are directly connected with the teacher's professional activity. A real teacher who has professional ethics must encourage students for learning activity not comparing them to other students. Every student must monitor his development and growth contrasting with the previous achievements. It is also important for the teacher simultaneously with the students' achievements to monitor his professional progress and weaknesses, correct his way and improve his cognitive activity. Teacher's professional growth which is based on the improvement of his cognitive activity is impossible without ethical development.

Ethics of the cognitive activity is viewed as the process of the activity manifestation according to the norms and canons of ethics, aimed at the object of cognition. Ethics of the cognitive activity is defined as a complex integral system which consists of such components as ethics of the converging ability, ethical creativity, learning ethics, cognitive styles ethics, self-esteem.

Thus, teacher's pedagogical skills and proficiency are a result of his forming students' ethics of cognitive activity in the process of education. Ethics of cognitive activity is a process of acquiring ethical norms in the cognitive activity. According to the ethics laws and the process of forming cognitive activity a future teacher must be intelligent, creative, determined, curious, charismatic, sincere, positive, friendly, have sense of dignity and internal respect for his students; be a model of the healthy community capable of developing a civic society on the basis of peace and responsibility.

Key words: *ethics of cognitive activity, components of the cognitive activity ethics.*

Подано до редакції 20.03.2014.

УДК 378.015.31:005.336.2

© 2014

Шкільова Г.М.

ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті розглядається проблема технологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи та шляхи її формування. Зроблено аналіз технологічної компетентності педагога як складової його професійної підготовки. Визначено, що технологічна компетентність майбутнього вчителя початкових класів складається із особистісних характеристик і комплексу знань і умінь як результату професійної підготовки, що дозволяє майбутньому фахівцю початкової освіти ефективно організовувати навчально-виховний процес у початковій школі.

Ключові слова: *майбутній учитель початкових класів, технологічна компетентність, професійна підготовка.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Модернізація системи вищої освіти України, орієнтація її на оновлення змісту, форм і методів підготовки майбутніх учителів початкових класів, введення в дію нового Державного стандарту початкової загальної освіти (2011 р.) загострюють проблему формування професійної компетентності фахівця в умовах сьогодення. Початковій школі потрібен вчитель, який не тільки має знання з певних предметів, а й володіє сучасними освітніми технологіями, вміє знайти нестандартні підходи до викладання шкільних дисциплін, зацікавити учнів навчальною проблемою, показати дітям практичне значення навчальної діяльності в їх повсякденному житті.

В умовах роботи за новим Державним стандартом початкової загальної освіти, який розроблений на засадах особистісно зорієнтованого та компетентнісного підходів, перед сучасним вчителем постає завдання сформувати в молодших школярів вміння вчитися, загальнокультурну, громадянську, здоров'язбережувальну, соціальну компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій. Це означає, що професійна компетентність майбутнього вчителя початкових класів не може бути сформована без урахування всіх цих компетентностей.

З огляду на це питання формування усіх складових професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів набуває актуальності, адже тільки вчитель з високим рівнем підготовки, вмінням застосовувати різноманітні педагогічні технології зможе якнайкраще розв'язати сучасні проблеми початкової школи. Тому належний рівень технологічної компетентності майбутнього фахівця є однією з найважливіших складових успішної професійної діяльності майбутнього фахівця початкової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблему підвищення професійної майстерності майбутнього вчителя початкових класів розглядали у своїх дослідженнях Н.Бібік, О.Савченко та ін. Аспекти реалізації технологічного підходу у професійній підготовці майбутнього фахівця початкової освіти висвітлено у працях О.Пехоти, С.Сисоєвої. Проблематику модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів проаналізовано в роботах Н.Гузій, Л.Коваль, С.Ратовської, Л.Хомич, Л.Хоружої. Теоретичні проблеми технологізації педагогічних процесів розглянуто у дослідженнях В.Беспалька, Л.Гребенкіної, Н.Манько, В.Монахова та ін. Питання формування технологічної компетентності як складової професійної компетентності майбутніх учителів середньої ланки освіти висвітлено у дослідженнях А.Дяченко, Ю.Овод, М.Радишевської, Л.Тишакової, О.Харченко та ін.

Проте аналіз науково-педагогічної літератури показав, що проблемі формування технологічної компетентності майбутнього фахівця початкової освіти не приділяється достатньо уваги.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в спробі уточнення дефініції технологічна компетентність майбутнього вчителя початкової школи, визначенні структури технологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів та шляхів її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сучасною тенденцією професійної педагогічної освіти є орієнтація на розвиток у майбутнього вчителя початкових класів професійної компетентності як результату його професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Так, у широкому розумінні, компетентність – це володіння знаннями, що дають змогу судити про щонебудь, знання та вміння, які необхідні людині в певній галузі діяльності, її обізнаність, інформованість, широта інтелекту, професійна підготовленість; синтез когнітивного, предметно-практичного і особистого досвіду людини [4, с. 150].